

Datum
2019-05-03

Dnr.nr: S2019/00497/SF

Vår referens:
Philip Day och Ola Linder

Mottagare:
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se,
s.sf@regeringskansliet.se

Remissyttrande över DS 2019:2 Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem

Independent Living Institute (ILI) lämnar här remissvar på valda delar av promemorian.

Independent Living Institute

Independent Living Institute (ILI) är en ideell tankesmedja och projektplattform inom medborgarrättsrörelsen Independent Living av och för personer med normbrytande funktionalitet. Våra grundläggande principer är självbestämmande, självrespekt och empowerment (bemäktigande och bemyndigande).

Sammanfattning

Personlig assistans och vissa andra trygghetssystem är inte ett kringliggande trygghetssystem till pensionssystemet och 65-årsgränsen kan inte längre motiveras av statsfinansiella skäl. Det vore fel att koppla dessa ihop till riktåldern då en övre gräns är allt annat än en undre gräns. FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning tillåter inte godtyckliga åldersgränser, eftersom det rör sig om en åldersdiskriminering i rätten att leva ett självbestämt liv i samhällsgemenskapen med stöd av socialförsäkringen. Alternativa förslag till lagändringar föreslås.

Synpunkter på vissa av utredningens förslag

Vi tillstyrker förslaget att ett nytt åldersbegrepp (riktålder för pension) införs i pensionsdelen av socialförsäkringsbalken (2010; SFB). Arbetsgruppens förslag i promemorian om åldersgränsen för garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Vi anser dock att åldersgränser i andra trygghetssystem ska höjas omedelbart eller i vart fall tidigare än de föreslagna tidpunkterna.

Särskilt anser vi att pensionsrelaterade åldersgränser inte ska finnas i lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och de delar av SFB som inte rör själva arbetslivet (merkostnadsersättning och assistansersättning). Även bilstödet bör vara en bosättningsbaserad försäkring, och mindre betonad som arbetsrelaterad försäkring. Det huvudsakliga skälet är att ordningen strider både mot intentionerna som de uttryckts i förarbetena till LSS och mot internationella konventioner som Sverige ratificerat.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ratificerades av Sverige den 4 dec 2008. Konventionens artikel 19 och den tillhörande allmänna kommentaren no 5 klargör att personlig assistans är ett medel för att personer ska kunna leva ett självbestämt liv i samhället utan diskriminering, vilket betyder oavsett ålder. Även andra försäkringar ska syfta till att möjliggöra ett liv i samhällsgemenskapen, oavsett ålder. Att förbättringar ska ske successivt hävdas också, vilket staten nu har möjlighet att genomföra i enlighet med kraven i internationell rätt.

I alla de försäkringar som regleras i avdelning D i SFB anser vi att LAS-åldern är det mest lämpliga av alternativen 1) den lägsta åldern för uttag av inkomstpension, 2) den föreslagna ändringen av LAS-åldern enligt promemorian, 3) och den föreslagna riktåldern. Det skulle ge rättigheter för de som är över 64 år, men inte ännu uppnått LAS-åldern och motivera människor att arbeta längre.

Förslaget om tidsfördröjning av riktålderns tillämpning i LSS är diskriminerande mot personer med funktionsnedsättning. Tidsfördröjningen som föreslagits är till fördel för människor som inte behöver LSS-insatser på bekostnad av personer som behöver dessa insatser. Vi anser att om åldersgränser i LSS och andra trygghetssystem måste knytas till en bestämd åldersbegränsning för tillgång till försäkringen så är LAS-åldern ett bättre val och inte åldern för garantipension. Dessutom finns det ingen fördel eller motivation för den tidsfördröjningen på fem år som föreslås.

Arbetsgruppen föreslår att riktålderns tillämpning fördröjs med fem år med motivationen att blivande pensionärer tryggt ska kunna planera sin framtid. Pensionsgruppens ursprungliga förslag var fyra år. Arbetsgruppen vill därmed mildra effekterna av en försämring av pensionssystemet för blivande pensionärer genom fördröjningen av att den undre åldersgränsen höjs. Fördröjningen har däremot den motsatta effekten i LSS och avdelning D av SFB - bestämmelser om särskilda socialförsäkringsförmåner vid funktionshinder, där riktåldern är den övre åldersgränsen för förmåner, det gör livet för människor med funktionsnedsättningar sämre. Den avvägningen är inte acceptabel.

När Sverige införde personlig assistans 1993 sattes en åldersgräns på 65 år. Redan då ansåg lagstiftaren att åldersgränsen inte var önskvärd och att alla bör ha samma rätt till personlig assistans oavsett ålder. Att man inte införde personlig assistans för personer 65 år och över redan 1993 när LSS kom berodde enbart på statsfinansiella skäl, se prop. 1992/93:159 s. 64:

“Det är av statsfinansiella skäl inte möjligt att nu bygga upp ett system som innebär att rätten till personlig assistans gäller oberoende av den enskildes ålder. Ett viktigt syfte med personlig assistans bör vara att åstadkomma villkor för personer med omfattande livslånga eller långvariga funktionshinder, som är likvärdiga med andra människors i motsvarande åldrar.”

Av ekonomiska skäl valde man 65 år som en övre gräns, vilket förklaras av den ekonomiska krisen i början av 90-talet. Nu har Sverige en betydligt bättre statsfinansiell situation och kan bekosta LSS-reformen och assistansersättningen för alla som har behov av den. Det enda som saknas är politisk vilja.

Independent living institute anser att den övre 65-årsgränsen i Socialförsäkringsbalk och LSS gällande assistansersättningen är diskriminerande och ska tas bort helt. Sverige bör göra som Finland vars [Lag om service på grund av handikapp](#) (som motsvarar Sveriges LSS-lagstiftning) saknar en åldersgräns för beviljande av personlig assistans. Sverige gjorde år 2000 en förbättring för några människor och lät folk som redan hade personlig assistans innan 65 år behålla den efter 65 år. Regeringens proposition 2000/01:5 “Personlig assistans till personer över 65 år” förklarar varför funktionshindrade personer som före fyllda 65 år har haft personlig assistans och assistansersättning ska få behålla assistansen och ersättningen även efter att han eller hon har fyllt 65 år. Alternativet hemtjänst enligt socialtjänstlagen innebär en stor försämring i livskvalitet.

I Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem DS 2019:2 kapitel 6.9 Internationella åtaganden har man tagit hänsyn till European Code of Social Security samt det av Sverige ratificerade Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention om invaliditets-, ålders-, och efterlevandeförmåner (nr 128) den 26:e juli 1968. Däremot verkar man inte tagit hänsyn till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning då den inte finns nämnt i DS 2019:2

Kostnader

Personlig assistans kostar mindre per timme än hemtjänst för personer med omfattande behov.

Försäkringskassan nybeviljade 1000+ personer assistansersättning varje år fram till 2015, sedan dess har man mer än halverat beviljandet till 359 personer 2018. Orsaken är inte fullt klarlagd, även om det till stor del beror på hårdare tolkningar av vad som ger rätt till personlig assistans. Antalet personer med rätt till personlig assistans minskar och regeringens prognos är att det ska fortsätta att minska, vilket framgår av vårändringsbudgeten för 2019. Independent Living Institute anser att Sverige har råd med att ta bort den övre gränsen för assistansersättningen från SFB. Behovet av personlig assistans i åldersgruppen 65+ är ungefär samma som i åldersgruppen 0 - 65 (ett rimligt antagande) så vi skulle klara av en fördubbling av nybeviljade personlig assistans mot dagens låga nivåer utan svårigheter.

Alternativa förslag till lagändringar i Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och Socialförsäkringsbalken (2010:110)

Alternativ 1

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade 9 b § upphävs.

Socialförsäkringsbalk (2010:110) 51 kap 8 § upphävs.

Alternativ 2

Gällande lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade 9 b §

Där det står "har fyllt 65 år" och "dagen före 65-årsdagen" och där arbetsgruppen föreslagit "har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken" ska det stå LAS-åldern istället:

Nuvarande lydelse:

Insatser enligt 9 § 2 avser tid efter det att den insatsberättigade har fyllt 65 år endast om

1. insatsen har beviljats innan han eller hon har fyllt 65 år, eller
2. ansökan om sådan insats inkommer till kommunen senast dagen före 65-årsdagen och därefter blir beviljad.

Insatser enligt 9 § 2 får dock inte utökas efter det att den insatsberättigade har fyllt 65 år.

Föreslagen lydelse:

Insatser enligt 9 § 2 avser tid efter det att den insatsberättigade har uppnått LAS-åldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken (2010:110) endast om

1. insatsen har beviljats innan han eller hon har uppnått LAS-åldern för pension, eller
2. ansökan om sådan insats inkommer till kommunen senast dagen före dagen när LAS-åldern för pension uppnås och därefter blir beviljad.

Insatser enligt 9 § 2 får dock inte utökas efter det att den insatsberättigade har uppnått LAS-åldern för pension

Motsvarande ändring i sak ska genomföras i Socialförsäkringsbalken (2010:110) 51 kap 8 §.

Med vänliga hälsningar

Jamie Bolling

Verksamhetsledare Independent Living Institute